

670852

218156

ACTULU DE FUNDATIUNE

A L U

SCÓLELORU NATIONALE ROMANESCI

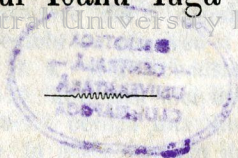
DIN BRASIOVU

SI

LEGATELE

concetatiénului Ioanu Iuga de Bacî'a.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Editate si provediute

de

Ioanu G. Ioanu si Constantinu I. Iuga.

BCU Cluj-Napoca

4060 027 5587

BRASIOVU.

In tipografi'a lui Römer & Kamner.

1864.

Precuventare.

Dreptulu chiaru si luminatu alu celoru doua comune romanesce de relegea resaritenă, care sunt fundătorele si proprietariile scóleloru nationale romanesce centrale din Brasiovu, a fostu în anii din urma disputatu si trăsu la indoiela de catra unii ómeni, la carii nu putem presupune reinta, catu mai virtosu o grósa nesciintia a starii lucrului, cum si o trista confusiune de idei absolutistice, autonomice, chiaru si unele anarchice., de care tóte ferbe capulu unóra.

Romanii din Brasiovu inca la 1835 isi intemeiera o mica scóla normala in trei clase, eara acésta se facú preste voia mai mariloru, carii pe atunci le dicea, ca „au alte neamuri destule scóle, se mérga si romanii se invetie pe la acelea.“ In tómn'a anului 1837 brasiovenii romani, eara anúmitu cei din clas'a negútiatorésca suplicara la in. gubernu, pένtru cá se li se dea voia de a intemeiá si unu gimnasiu nationalú romanescu in cinci clase. In Octobre 1838 gubernúlu se induplecá a emite o comisiune amestecata, constatóre din 5' membrii si unu actuariu spre a cerceta dupa dreptulu ce aru avea si romanii la veniturile mósiiloru brancovenesci s. a. Acea Comisiune tienú cu multe intrecurmari pána la 1844, in sa fara nici unu resultatu imbucuratoru, din cauza ca aceeași cernea tóta dioa, pentrucá se nu mai fréménte nici odata. In acelu periodu de timpa parintii nostrii versara bani multi si alérgara de câteva ori pe la Sibiu, Clasiu si Viena, ca dóra aru pótea indupleca pre cei puternici odata si în favórea romaniloru gr. resariteni. N'a fostu cu potintia.

Cu tóte acestea parintii nostrii nu s'au lasatu de planulu loru. In cele din urma ei au reesitu abia la 1851 cá se si implinésca o parte a ferbintei loru dorintie, precúm se vedé mai alesu din legamentulu ce publicamu si carele fu recunoscutu intru totu coprinsulu lui nu numai de catra scaunulu episcopescu, ci si de in. ministeriu c. r. acceptatu si intaritu.

Unele parti din legatele lui Ioanu Iuga inca au inceputu a se talmaci de cátra cei carii le cunóscu numai din audite, intr'unu modú, precúm nici liter'a nici spirítulu ácelora nu suferé si nu va suferi in veci.

Deci pentru cá se inlesnimu cunóscerea acestoru doua acte de o importantia mare pentru romanii din Brasiovu si din tienutu, ne simtiramu îndatorati ale tipari cu spesele nóstre.

Editorii.

*) Sub presiudu comisariulu provincialu. Fr. Thuri.

Legamentu,

prin care subscriesele doua comune si respective reprezentantiele besericesci romane de religiunea resaritelna dreptu-credincioasa din Brasiovu, se indatora si se lega intre sine in solidum, atatu pentru vremea de acum, catu si pentru totu viitoriulu din neamu in neamu, ca se zidesca incaperi pentru scole nationale romane centrale de religiunea dreptu-credincioasa resaritelna din Brasiovu, si totuodata se ingrijesca nu numai pentru tienerea loru in stare buna, ci si pentru necurmat'a adaogere si crescere a acelorasi scole, atatu in privinti'a spirituala, catu si materiala. — Acesta este scopulu legamentului, ear temeiurile pe care, si conditiunile cu care neamu propusu cu ajutoriulu lui Dunnedieu tare si virtosu ca se'lu ajungemu, sunt urmatoarele:

I. Comun'a besericesca dela sant. Nicolae din suburbiulu romanescu si comun'a besericesca din laintrulu cetatii dela Adormire in privinti'a besericesca si in ori care alta privintia neatarnatore un'a de alt'a, la treb'a si insarcinarea inse de a zidi aici numitele scole, de ale tiené si administra pentru tote veacurile, se socotescu pe sine de astadi incolo ca un'a si singura comuna astufeliu, incatu acesta sarcina a tienerei scoleloru sale se aiba dreptulu si datorinti'a de a o purta cu puterile si sfaturile totudeuna impreunate si nici odata desbinate, cum si fara a fi ertata macar umbra de antaietate seu prerogativa a uneia asupra alteia, ci se voru socoti amandoue ca unele, care impreunate intr'unu scopu si la unu locu servindu comuneloru besericeleloru ortodocse si natiunei, implinescu porunc'a Apostolului: „de a fi tuturoru tote.“ Indatoranduse aceste doue comune si respective reprezentantiele loru spre susu atinsulu scopu si solidaritate, isi renoescu prin acesta si otaririle loru din 18., 19. si 21. Noemvre 1844 facute sub Nr. protocolaru 68, 69, 70, 71 si 72, cum si contractulu seu legamintea din Octomvre 1850, priimindu intru tote si provocanduse la invoieiele facute sub aceste daturi intre aceste doua comune si respective reprezentantii. — Deci

II. Scol'a are se remana in veci nationala confesionala, nefiindu'i neci odata ertatu a imbraca altu caracteru seu natura, decatu ce se coprinde in numirea ei de susu. — Acesta o intielegemu asia: ca zidirea acestoru scole si fondurile ce i se voru aduna, trebuie se fie si se remana numai proprietate a romaniloru de religiunea resaritelna dreptu-credincioasa sub blastemu si afurisania, tocmai si profesorii se se alega si se se denumesca numai din sinulu natiunii romane de religiunea resaritelna dreptu-

credincioasa, precum se cere chiaru si in instructiunea besericeii dela s. Nicolae din anulu 1843.

III. Scólele acestea nationale romane centrale de religiunea resaritena dreptu-credincioasa din Brasiovu se zidescu, se inestrédia si se fundédia din colecte séu daruri, ce se aduna dela benefactori din sinulu natiunii romane, prin urmare ele au se fia deschise pentru toti fii romaniloru cati aru trage la densele; cu acésta inse nici odata nu se socotescu inchise pentru alte natiuni si confesiuni. — Inse

IV. Pentruca aceste doua comune si respective reprezentantie au fundatu mare parte, au intreprinsu si au luatú asupra'si acésta sarcina de a intemeia si administra aceste scóle, isi si pastrédia dreptulu deplinu de ale sustiné pentru toti vecii sub nemidiulocit'a si neatarnat'a loru carma si administratiune, fara a suferi nici unu feliu de amestecu strainu, decatu numai suprem'a inspectiune a monarhului si a guvernului seu.

De aici urmeadia, cá comunele prin reprezentantii si inspectorii séu eforii sei isi voru alege se isi voru denumi pururea profesorii, atatu in puterea acestui legamentu, catu si intru intielesulu organisationii ministeriale séu guverniale din 1849, care tiene, ca profesorii se fie alesi si denumiti de catra aceia, carii ii si platescu. — Totu de aici urmeadia, ca si acum in presentu voru intreprinde cladirea scóleloru cu modulu si mediulócele, care voru afla densele mai priinciose. — Dar

V. Nou'a zidire a scóleloru nationale romane centrale de legea dreptu-credincioasa resaritena neaparatu trebuincioasa, din pricina totalei lipse a unoru incaperi scolastice, se va intreprinde asia:

Reprezentantiele amendoua in corpore voru ingriji, cá se se adune capitalu de bani, cum si materialele cerute pentru ridicarea unei zidiri scolastice; totu ele voru incheié si voru subscrie contracturi si invoieli cu toti maisterii, cati se ceru la indeplinirea cladirii, cum si alti ajutatori; — eara platile se voru face prin unu casieriu anumitu, si tóte chartiile privitóre la plati voru fi contrasemnate si de catra unu secretariu, care apoi va avea insarcinarea de ale petrece pe tóte la catastifele cerute; se intielege inse de sine, cá casieriulu si secretariulu in acésta aloru calitate nu voru lua asuprasi catra contraccii nici unu feliu de datorintia personala de a plati, ci platile se voru face de catra casieriu numai din sumele ce se voru dá la man'a densului, pentru care este responsabilu cu socotéla curata catra reprezentantie, eara adeverat'a responsabilitate a implinirii conditiuniloru legate in contracturi cade asupra corpului ambeloru reprezentantie de 26 insi, cum si totuodata asupra tuturoru acelora, carii s'au indatoratu prin subscrierile loru, ca voru numera o

suma óresicare pentru cladirea scóleloru, pe sum'a cu care s'au indatoratu, ear mai multu nu. — Deci remane la datorinti'a si intieptiunea ambeloru reprezentantie, cá se incheie contracte astufeliu, incatu se le stea in voia a margini infintiarea planului architectonicu alu cladirei dupa mesur'a puteriloru banesci si materiale cate le voru veni la mâna,

VI. Tocma pentru ca aceste doua comune si respective reprezentantie isi rezervara nu numai siesi dreptulu administrarei pe viitoriu alu acestora scóle precum ilu avura de vécuri, — reprezentantii acelorasi se si indatora pe sine si pe toti urmasii loru in deregatoriile de reprezentanti, inspectori séu efori di ñ veacu in veacu, a pune la cale si a cauta tóte mediulócele cate aru adaoge la inbunatatirea, inavutirea, largirea si tóta putinciós'a inflorire a de multe ori pomenitei scóle nationale confessionale atatu prin crescerea fondului din feliuri de isvóra si prin regulat'a lui administrare, catu si prin tóta putinciós'a imultire a profesoriloru cu lefi cuviincióse si a sciintieloru in trénele; — de unde urmédia, ca reprezentantii voru priimi in sinulu loru si voru denumi la curatel'a scóleloru numai barbati, carii voru fi in tóta privinti'a cunoscuti de evlaviosi, amici ai scólei intocma cá si ai beserici, ear pe contrarii se voru silí a'i departa. / Central University Library Cluj

VII. Organisatiunea din laintru a acestoru scóle va fi totudeuna aceea, ce se va prescrie de catra inalt guvernú pentru scólele statului de acelasi rangú.

VIII. Catu pentru acurat'a si neprichanit'a administrare a acestoru scóle, se va compune o instructiune deosebita, care se va supune la timpulu seu in guvernú spre intarire.

IX. Profesorii se voru alege prin concursu de catra reprezentantiele comuneloru totu in intielesulu organisatiunii guverniale.

X. Representantii comuneloru voru administrá tóta treb'a scóleloru prin atati inspectori séu efori, carii se voru alege in numeru egalú din amendoua pre catu va cere trebuintia; se va alege si capu eforiei; se va dá unu secretariu cu leafa, a carui datorintia se depune in instructiunea menita pentru densulu.

XI. Tóte causele si ori care alte lucruri privitóre la administrarea trebiloru scolastice se voru consulta de catra reprezentantiele adunate si se voru ótari prin majoritate absoluta (multimea glasuriloru), ear cand voturile s'aru desface in doua parti de o potriua, atunci votulu majoritatii se va socoti acela, langa care va sta presedintele ce va fi dupa timpuri. — Representantiele se socotescu adunate atunci, candu se voru afla la unu locu celu putinu cu unulu mai multu decatu jumatare.

XII. In cele din urma subscriesele reprezentantie se indatóre

inaintea ceriului si a ómeniloru, ca voru pazi si apara tóte puntele si conditiunile acestui legamentu din cuventu in cuventu, cu atata santienia si taria nestramutata, încatu, déca cumva, ceea ce nu credemu, din nenorocirea religiunei dreptu-credincióse si a natiunei s'aru intempla, ca dupa timpuri si vécuri una din aceste doua reprezentantie se se prefaca întréga in partida séu tarafu vrasmasiu culturei si fericirei nationale, voindu a stricá scóleloru prin apucare de mesuri contrarii acestui legamentu si inaintarii scóleloru, atunci cealalta reprezentantia, care va remanea intru tóte credinciósa, aparatórea punteloru de mai susu, are prin acésta dreptulu de a provocá in contra reprezentantie ne-credincióse la comun'a respectiva, din a carei sinu va fi purcedendu aceeaasi; ear candu si acea comuna ar lucra pe fatia totu in intielesulu reprezentantie sale necredincióse legamentului, atunci reprezentanti'a pazitóre de acestu legamentu remane in dreptulu seu de a carmui si a administra scólele singura. — Totu acésta se intielege si despre acea reprezentantia séu comuna, care ar parasi dreptu-credinciós'a sa religiune si aru trece la alt'a, una cá acésta adeca, isi va perde totu dreptulu seu asupra acestoru scóle.

Sub aceste conditiuni, pe care le priimim si le subscriemur fiecare cu bucuria si cu deplina convingere, pentru cá se aiba deplina valóre si taria in vécuri, sunt si determinate aceste comune a intreprinde infiintiarea noveloru scóle catu mai curendu, ear inceputulu loru a'lu face inca in anulu acesta, aratandu mai intaiu acésta vointia a comuneloru si respective a reprezentantieloru si la locurile cuviincióse.

Datu-s'au in Brasiovu la anulu Domnului si mantuitoriului nostru Isusu Christosu 1851 in 1. Sept., si s'au intaritu cu subscriptiunile nóstre ale tuturor reprezentantieloru, punenduse atatu sigilele sant. beserici, catu si ale fiecarui dintre noi.

(L. S.) *Representanti'a sf. beserici dela sf. Nicolae.* (L. S.) *Representanti'a sf. beserici dela adormire din cetate.*

(L. S.) *Ioanne Poppassu m. p. prot. locului.* (L. S.) *Dim. Otiotioi m. p. represent.*

(L. S.) *Petru Germanu m. p. prot. si par. la Bolgarszeg.* (L. S.) *Ioanu Leca m. p. represent.*

(L. S.) *Ioanu Zsippa m. p. reprezentantu.* (L. S.) *G. M. Burbea m. p. represent.*

(L. S.) *Dim. Cepescu m. p. represent.* (L. S.) *N. Voinescu m. p. represent.*

(L. S.) *Ioanu Pantazi m. p. represent.* (L. S.) *Ioanu Iuga m. p. represent.*

- (L. S.) *Rud. Orgidanu m. p.* (L. S.) *N. Maciuca m. p.*
 represent.
 (L. S.) *Nicolae Teclu m. p.* (L. S.) *N. Padure m. p.*
 represent.
 (L. S.) *George Nica m. p.* (L. S.) *Vasilie Stinge m. p.*
 represent.
 (L. S.) *M. Flusturan m. p.* (L. S.) *N. Th. Ciurcu m. p.*
 represent.
 (L. S.) *George Iuga m. p.* (L. S.) *Vasilie Lacea m. p.*
 (L. S.) *Bucuru Popp m. p.* (L. S.) *I. G. Sasu m. p.*
 (L. S.) *G. R. Leca m. p.* (L. S.) *George Ioanu m. p.*
 curatoru si represent.
 (L. S.) *Ioanu Manole m. p.* represent.

Invoirea acésta a obstiloru nóstre besericesci din Brasiovu o amu vediutu, si nu numai o laudu in totu coprinsulu ei, ci inca o si binecuventu, fagaduindume a inainta lucrulu acesta vrednicu de tóta laud'a cuprinsu in invoirea acésta.

Brasiovu, in 17. Sept. 1852.!

(L. S.) **Andreiu Schaguna m. p.**
 episcopu.

Legatulu lui Ioanu Iuga.

In numele Tatalui si alu Fiiului si alu sf. Duchu, Amin.

Dumnedieu, carele prin unulu nascutu alu seu fiu Isusu Christosu au invatiatu pe muritori (Mateiu capu V. si VI.) cá se fie induratori catra cei lipsiti si se'i ajute pre ei, — au binecuventatu si ostenelele mele in cursulu acestei vietii trecatóre, incátu me aflu in stare nu numai de a indestula si asigura viitorulu celoru mai deaprópe clironomi ai mei, pentru cá se fie scutiti si aparati pentru totudéuna de orice lipsa a vietuiri, ci totuodata a face bine si altora, eara mai virtosu filoru multu cercatei mele natiuni romanesci, ale careia lipse si trebuintie sunt multe cá nasipulu marii.

Deci inim'a si cugetulu meu me indémna cu totuadinsulu, cá pana inca me aflu din mil'a lui Dzeu in putere si sanatate, folosindume de dreptulu ce mi se da cá unu sotiu si parinte de legile acestui pamentu, eara mai deaprópe prin §§. 9 si 12 din cartea II. tit. 5 alu statuteloru, se asiediu si se lasu unu

L E G A T U,

precum prin acésta ilu si asiediu si'lu intarescu cu cea mai curata si determinata a mea vointia, indatorindu pe clironomii mei, cum si postindu pe deregatoriile competente ce voru fi dupa

timpuri, cá din tóta averea si starea mea se se scótia si sa se puna la cea mai deplina sigurantia urmatórele capitaluri séu fonduri:

I. 2000 f. m. c., adica: doua mii fiorini in mon. de argintu, din care se curga pururea interesulu seu dobênd'a anuala de 5 f., adica cinci fiorini, adica una suta fiorini in bani de argintu, cá la dioa numelui meu se mi se faca unu parastasu in fiecare anu la biseric'a romanésca cu chramulu adormirii din cetate; cu acea ocazione a patra parte din acestu venitu sa se jertfésca la indeplinirea acestui servitiu dumnedicescu dupa datina; mai incolo celelalte trei parti sa se impartia regulatu asia: $\frac{1}{4}$ séu 25 f. la spitalulu militarescu, $\frac{1}{4}$ femeiloru veduve si sarace, eara $\frac{1}{4}$ arestantiloru locali.

II. Pentru spitalulu civilu din Brasiovu lasu unu fondu de 4000 f. m. c., adica patru mii fiorini bani conventionali, din care curgêndu venitul anuala, acelasi sa se intrebuintiese pentru bolnavi de natiunea si relegea mea, ca ci ca acestia sunt mai lipsiti decatu altii; eara déca vreodate s'ar intocmi aici in Brasiovu vreunu spitalu menitu numai pentru romani, la acea intemplantare voiescu, cá fondulu aici numitu inca sa se tréca la acelasi.

Am cunoscutu si m'am petrunsu in cursulu vietii mele, ca pe langa biserica, scól'a este singurulu mijlocu de scapare si scutu aparatoru alu viitorului prea iubitei mele natiuni; insa tocma in asta privintia vedu si simtiu cea mai neaparata lipsa a ei. Deci voiescu tare si virtosu, cá sa asiediu unu fondu de

III. 12,000 f., ad. douaspredece mii fr. bani de arg., din alu carui venitu anuala se se faca unu salariu de 600 f. m. c., adica siese sute fiorini mon. conv. pentru unu profesoru la scól'a nationala romanésca de legea resariténa din Brasiovu, dela care ceru eu urmatórele calitati: Se fie romanu si cu nascerea si cu simtiementulu seu; sa se supuna la cercetare, pana incatu ar fi adapatu in sciintie si mai virtosu in spetialitatea, pe care va avea se o propuna in scóla; voiescu inca, cá numai din doua spetialitati sa póta alege un'a, adica séu istori'a generala si a patriei cu unele sciintie ajutatóre, cum geografi'a ori statistic'a, ori chronologi'a, pana in catu acestea voru trebui sa se propuna in gimnasiulu nostru romanescu, — séu sciintiele comerciale si tehnice, pana in catu aceleasi voru fi de a se propune in clasele reale si comerciale, care se deschidu aici in Brasiovu. Déca acelu profesoru fundatu de mine va lua asupra si spetialitatea istoriei, sa se indatorese totuodata, cá in cei dintaiu cinci ani ai profesoriei sale se compuna si se publice istoria patriei si a natiunii sale, inca si geografi'a patriei; care se fie tiparite cu spelele scólei sub conditiuni ce va afla cu cale efori'a scolastica,

atatu in folosulu fondului, catu si spre óresicare premiare a profesorului auctoru, cu o suma de esemplare; se intielege insa, ca manuscriptulu mai nainte de tiparire are a se da la o revisiune de vreo trei barbatí romani din cei mai procopsiti; — eara déca profesorulu siar alege spetialitatea comerciala, sa scótia, in acelasi cursu de 5 ani in limb'a nóstra cartile cele mai neaparatu trebuincóse la acésta spetialitate totu pe langa conditiunile de susu. Preste totu ceru eu dela acestu profesoru alu meu, cá elu se fie unu capu si talentu nu numai teoreticu, ci totuodata si practiculu, de a carui procopséla sa se folosésca nu numai tinerimea scolastica nemijlocitu in clase, ci si natrunea pe din afara.

IV. Sa se mai asiedie din starea mea inca si unu altu fondu scolasticu de 6000 f. m. c., adica siese mil fiorini bani de arg., a carui menire sa fie precum urméza:

1) Dobénd'a annuala de 300 f. m. c., adica trei sute fiorini bani de argintu dela acestu capitalu sa remana neatinsa, adica sa se prefaca intru unu altu capitalu intru unu cursu de ani — pana candu acesta ar cresce cá se arunce chiaru elu o dobénda de 300 f. m. c., adica trei sute fiorini bani de argintu.

2) Déca profesorulu fundatu dupa vointi'a mea arata la II. III. in cursu de 10 ani ar deveni cu tolulu neputintiosu de a mai da prelectiuni in clase, atunci sa i se defiga din dobénd'a dobéndeí o pensiu de 200 f. m. c., adica doua sute fiorini argintu pe anu pana la capetulu vietiei sale, eara jumátatea restulu dela 100 f. m. c., ad. una suta fiorini, ad. 50 fr. m. c., sa se intrebuintieze de stipendiuri la vreo doi scolari de frunte, in sa lipsiti, alesi in sa totudéuna numai din cele doua clase mai mari gimnasiale, séu din clas'a de susu comerciala; eara ceilalti 50 f. m. c., sa se adage din anu in anu la capitalulu, care cresce din dobénd'a curgátore de 300 f. m. c.

3) Ne avendu profesorulu trebuintia de pensiu pana la 15, zicu cincisprediece ani, jumátate din venitululu curgatoru dela capitalulu adunatu din dobéndile originale sa se impartia pe fiecare anu in stipendii scolastice cate 30, á 40 fiorini bani de argintu, eara jumátate sa se adage totu la noulu capitalu.

4) Fiindu silitu, profesorulu a se cere in pensiu mai tardiu, i se va asigura din fondu dupa analogi'a aniloru si a pensiuiloru ce va fi dandu statulu;

5) Insa intémplanduse cá profesorulu sa nu aiba trebuintia de pensiu nici pana la 25 de ani ai servitiului, urméza ca dobénda curgátore in acestu restimpu de ani s'ar prefaca intru unu altu fondu, insemnatoru. La intemplantia acésta si dela acestu anu in susu sa se impartia totudéuna $\frac{3}{4}$ parti a le venituluí dobéndiloru in salarii si pensiuí profesoresci si in stipendii

scolastice; căm și în spese pentru tipărirea cartilor, cumpararea de instrumente fizice și matematice, adaogerea la bibliotec'a scolilor de carti bune; eara a patra parte sa se alature, ne'ncetatu la fondu, carele vreu că se crésca catu se pôte mai mare și se fie vecinicu.

6) Ceru și dorescu, că scolarilor, carii ar fi dupa timpu din famili'a mea séu din rudeniile mele colaterale, avendu șilintia și purtare buna și neprichanita, cum și trebuintia de stipendiu, sa li se dea intaietate.

V. Cu administrarea drépta și regulata a tuturor patru fonduri mai susu aratate voiescu că sa se insarcineze unu comibetu, statatoru din 5 membrii, dintre carii unulu se fie totudéuna din familia mea ori din rudeniile mele colaterale, eara doi se fie din curatorii pe carii ii va alege comun'a romanésca din cetate și ceilalti doi totudéuna membrii ai eforiei séu ai deputatiunei scolastice. Acestu comitetu va fi indatoratu:

a) A îngriji în cugetu curatu și în fric'a lui Dzeu, că fondurile sa se asieze catu se pôte mai siguru și mai fara periculu. Deci déca dénsulu ar afla cu cale, ca atatu fondurile mele originale, catu și capitalurile ce voru fi sporitu din economi'a dobândiloru, ar fi mai sigure, ar aduce și unu venitu mai mare, déca s'ar asiedia în realitati nemiscátore, adica mosii, și case, atunci ascultandu și parerea eforiei întregi, lasu tota voia că se faca în privinti'a acésta, precum va fi mai siguru și mai cu folosu.

b) Tóte socotelele acestoru fonduri se le tiena pré regulatu și nu numai se le substérna la loculu mai înaltu prin episcopi'a Sibiului, ci sa le și publice în fiecare anu prin tipariu. Prin loculu mai înaltu întielegu eu aici pe acelu dicasteriu supremu, care va fi menitu dupa timpuri că se administre și se supuna la revizune tóte veniturile bisericesci, scolastice și filantropice ale natiunei romane.

Fiinduca mie imi e presté putintia că se prevedu pe unu cursu de ani mai multi înainte tóte trebile scoliloru nóstre natiionale, de aceea remane la întieptiunea și patriotismulu acestui comitetu, că totudéuna sa se silésca a corespunde și a indetula cele mai neaparate trebuintie, și în mesur'a în care va fi crescéndu fondulu, alu carui isvoru ilu deschidu eu; eara de partiniri scandalitóre se va feri cu totadinsulu, nici se va da în judecat'a lumii, nici va voi nimini turburarea de repaosulu sufletulu meu.

VI. Asiediendu eu acestu legatu alu meu, credu ca întru asiediarea lui nu me abatu întru nimicu dela legile de clironomia, care se afla în putere în timpul candu orenduescu acestea, și mai virtosu ca legatulu meu nicidecum nu trece presté a treia parte a starei mele, despre care pociu dispune liberu, ci ca ea cuprinde o' suma mai însemnatóre; déca totusi s'ar în-

têmpla ca se fiu trecutu din vedere vreo hotarîre a legii, voiescu că din pricin'a acêsta nicidecum sa nu se desfiintiese legatulu, ci numai sa se corôga strînsu intru intielesulu legii, eara mai multu nimicu si se remana intaritu. Vreu earasi tare si vîrtosu, ca déca cumva statulu séu prin vreunu evenimentu cu totulu neasteptatu, séu vreo alta natiune ori altu statu ar pune man'a pe averea si fondurile scolastice romanesci, incatu acestea sa nu se mai póta numi proprietate nationala romana, la asemenea casu comitetulu se fie indatoratu a ingriji si a face. cá fondurile mele nicidecum sa nu se tréca in proprietatea statului, subtu ori si ce titula, ci ele sa remana totu in proprietatea natiunii, macar de ar fi aceea chiaru si prin mijlocirea si scutulu bisericeii, candu nu ar mai remanea alta cale deschisa.

Eara pentrucá acestu legatu alu meu se aiba taria neclatita si nestramutata in veci, ilu subscriu si ilu intarescu eu insumi cu subscrierea numelui meu si cu punerea pecetii mele; totuodata punu si de martori ai vointiei mele neschimbate in fati'a lui Dumnezeu si a ómeniloru pe dumnealoru credinciosii barbati si prietini ai mei, carii se si vedu aici subscrisi.

Brasiovu, ¹²/₂₄ Iulie 1851.

Ioanu Iuga m. m.

Thoma Vasiliu,

parochu locului,

cá märtoru alu vointiei Dlui legatoru.

Georgie Baritiu,

cá märtoru si descriitoru alu vointiei Dlui legatoru.

Postscriptu. Se intielege de sine, totusi aflu cu cale a dechiara si in acestu postscriptu, cumca legatulu acesta din ¹²/₂₄ Iulie 1851 desfiintiésa pe celu mai vechiu alu meu din a. 1842, ⁶/₂₅ Aprilie si numai singuru are taria si putere legala. Brasiovu, in ¹²/₂₄ Iulie 1851.

Codicilu séu carticica. Prin acestu adaosu alu meu mai lasu 1225 galbini à 4 f. 48 cr. m. c., dicu una miie doua sute douadieci cinci galbini imp. cu acea conditiune, cá representanti'a si curatorii sf. biserici dreptu-credincióse cu chramulu adormirei maicei Domnului din cetatea Brasiovului se aiba bunatate si sa se insarcinése a asedia sum'a acêsta catu mai curêndu cá fondu pe o ipoteka sigura, eara venitulul aceluasi se'lu dea in fiecare anu la man'a nepótei mele Catinca Michaiu Milea, nascuta Ch. Ilie cá ajutoriu, de care o aflu vrednica a i se da pe catu va fi dênsa in viatia; eara dupa mórtea ei acelási ajutoriu se tréca la cópii dênsei, de cumva ii va avea; eara ne avendu nepóta-meá Catinca a copii, dupa mórtea dênsei venitulul acestui fondu sa se prefaca in ajutoriu séu adaosu la sestréa unora din acele

fetitie de ale fratiloru mei séu fratiloru ei, care dupa drépta judecata a curatoriloru susu numitei biserici s'ar afla mai vrednice atatu prin purtarile loru cuvióse si neprichanite, catu si pentru lips'a de avere intru care s'ar afla cutare dintre familii. Earra la intemplare déca dintre rudeniile mele colaterale pana la a opta spitia nu s'ar afla nici o fetitia de maritatu, séu ca familiile rudite cu mine ar avea 'stari atatu de bune, incatu nu ar simti trebuintia de asemenea mila, atunci din veniturile anuale ale acestui fondu sa se inestreze alte fetitie de familii bune si cuvióse, in sa mai lipsite, dintre negutietori si dintre ai barbatoru de sciintia, romani de nascere, in sa numai din Brasiovu, ci asia, ca fetitiile orfane de tata si de muma, séu si numai de tata se aiba intaietate (protie). Totudéuna in sa a cincea parte ($\frac{1}{5}$) din dobéndi pastranduse sa se alature la fondu, cá acelasi sa créasca, in sa acésta numai dela mórtea nepótei mele Catincai inainte. Dela unu ajutoriu de sestre pana la altulu interesele se voru aduna regulatu pe fiecare anu, se voru capitalisa deosebitu de fondu, earra apoi la timpulu cerulu se voru preface in ajutoriuri de sestre, in sa si la cate 2 persóne, déca sum'a din interese ar fi apucatu a se stringe din cate 4 a 5 ani séu mai multu. Fondulu cá fondu se remana in veci neatinsu.

2. Sa se mai scólia din starea mea in sa si 2000 f. m. c., dicu doua mii fiorini mon. conv., cá capitalu méritu de mine spre ajutoriu la zidirea unei biserici romanesci de relegea resariténa dreptu-credinciósa in Brasiovu cu chramulu sf. adormiri; earra pana va ajuta Ddieu a se incepe acea zidire, curatorii sub strins'a loru respundere ilu voru asiedia cu dobénda ipotecaria, alaturandu pe fiecare anu interesele la capitalu.

3 Lasu hold'a Nr. 1600 de 1295 stínj. patrati din campulu de mijlocu alu Brasiovului in a 5-ea brasda, la sf. biserica a nóstra dela adormire, cu acea legatura catra representantia si curatori, cá venitulú aceleiasi curatu sa se dea pe fiecare anu regulatu la man'a parochului acestei biserici; earra parochulu pentru acésta danie se me pomenésca pe mine si familia mea in spiti'a intaia la tóte prasnicele imperatesci dupa ritulu nostru; totu odata se fie datoru a privegié, déca fondurile mele din legatu si codicilu se administra in fric'a lui Dzeu, earra la din contra a dojeni pe cei lenesi séu ovatiuni in puterea apostóliei sale, fara in sa ca se'si póta lua dreptulu de a se amesteca la administrareá fonduriloru in vreunu chipu órecare.

4. Lasu 2000 f. m. c., dicu doua mii fiorini mon. conv., pentrucá déca tatalu cerescu va binevoi a me chiama la sinesi, se mi se ridice unu monumentu familiaru de marmoru, cu inscriptiuni, romanesci privitóre atatu la famili'a Iuga, catu si in deosebi la mine insumi, atatu cá unu semnu trupescu alu ne-

murirei sufletului, catu si spre indemnarea altora la faceri de bine; eara monumentulu si cript'a voru avea form'a din alaturatulu desemnu.

Si miam insemnatu acésta vointia noua a mea la anulu Domnului una miie optu sute cincizeci si siese, Ianuarie in $\frac{2}{14}$ de fatia cu martorii postiti inadinsu.

Ioanu Iuga m. p.

Thoma Vasiliu,

parochu locului.

că martoru alu vointiei Domnului legatoru.

Georgie Baritiu,

că martoru si descriitoru alu vointiei Dlui legatoru.

Cativa §§-i de lege că nota la legamentu.

Regulamentulu organicu, carele in a. 1849 se publicase că provisoriu cu privire la tôte scólele de tôte confesiunile si limbile din totu coprinsulu monarchiei austriace, dupa optu ani de proba se sanctionâ definitivu, in catr acelasiu astadi e lege obligatore pentru toti cetatenii de statu din tierile austriace. Cu tôte acestea dupa esirea preanantei diplome imper. din 20. Oct. 1860 adica dupa restaurarea autonomiei tieriloru si a confesiuniloru, mai virtosu in asia numitele tieri tienetóre de coron'a Ungariei poterea obligatore a susu atinsului regulamentu organicu s'a trasu la indoiela de catra mai multi; eara in unele parti ale lui s'a si delaturatu. Intr'aceea regimulu din partea sa nu numai că nu a delaturatu nici unu §. din acea lege, ci tocma din contra elu astadi că si mai nainte sustiene cu tóta tari'a dreptulu de a primi la deregatorii de statu numai individi de aceia, carii isi voru fi facutu studiile loru dupa sistem'a satorita in legea organica a instructiunii publice. Diferiteloru confesiuni, episcopii si mitropolii anca nu le e disputatu dreptulu de a si deschide scóle si anumitu gimnasii dupa sisteme esite din capetele loru; deca insa acelea nu voru placea si statului mirenesou, regimulu le denega publicitatea, prin urmare tineriloru esiti din abeleasi le remane deschisa numai carier'a preotiésca si cea dascalésca.

Romanii transilvani dorescu din totu sufletulu că se li se imultiésca gimnasiile, ei insa aru simti o durere sagetatore, deca la vreunu gimnasiu de a le loru li s'ar denega publicitatea.

Noi din parte-ne credemu asiá, ca caracterulu confesionalu si nationalu rececutu de fundatori pentru unu gimnasiu oricare se poté impaca prea bine cu legea organica a instructiunii pu-

blice, numai ómenii se nu confunde ideile si se nu se amestece la mijlocu interese rezervate.

Intr'aceea impartasindu noi aici cativa §§-i din legea organica dupa care s'a intocmitu si legamentulu subscrisu de comunele nóstre, lasamu cu totul in grija publicului cá se ne judece pusetiunea în care amu ajunsu cu totii in privinti'a scolóloru cu referintia catra statu si regimu.

§. 2. Keine Lehranstalt darf den Namen eines Gymnasiums führen, wenn ihre Einrichtung der in diesem Gesetze vorgeschriebenen in allen wesentlichen Punkten nicht entspricht.

§. 3. 1) Ein Gymnasium zu errichten ist Jedermann berechtigt; 2) Zur Eröffnung desselben ist die Genehmigung des Unterrichtsministeriums nothwendig; sie setzt die Nachweisung voraus, dass die Subsistenzmittel der Lehranstalt für eine Reihe von Jahren, wenigstens mit einem hohen Grade von Wahrscheinlichkeit, gedeckt sind, und dass die Einrichtung der Anstalt den Vorschriften dieses Gesetzes entspricht.

3) Das Ministerium kann ein solches Gymnasium wegen Mangel der vom Gesetze geforderten Eigenschaften zu jeder Zeit wieder schliessen lassen.

§. 4. Das vollständige Gymnasium besteht aus 8 Klassen, deren jede einen Jahreskurs bildet; es zerfällt in das Ober- und Untergymnasium, von je 4 Klassen.

Das Untergymnasium bereitet auf das Obergymnasium vor; es hat aber, indem es jeden seiner Lehrgegenstände zu einem relativen Abschlusse führt, und mehrere davon in vorherrschend populärer Weise und praktischer Richtung behandelt, ein in sich abgeschlossenes Ganzes von allgemeiner Bildung zu ertheilen, welches für eine grössere Zahl von Lebensverhältnissen erwünscht und ausreichend ist, und zugleich auch als Vorbereitung für die Ober-Realschulen und weiter für die technischen Institute zu dienen vermag.

Das Obergymnasium setzt diesen Unterricht in mehr wissenschaftlicher Weise fort, und ist die specielle Vorbereitungsschule der Universität.

§. 8. 1) Die Gymnasien sind entweder öffentliche oder Privattgymnasien.

2) Die öffentlichen Gymnasien stellen Zeugnisse aus, welche von den Staatsbehörden anerkannt werden; sie haben das Recht Maturitätsprüfungen vorzunehmen, und es können ihnen vom Landesschulrathé Candidaten zur Bestehung des Probejahres zugewiesen werden. Welche Gymnasien öffentliche seien, das wird von dem Unterrichtsministerium mit Rücksicht auf die Bürgerschaft bestimmt, welche die Beschaffenheit der Anstalt für die künftigen Leistungen derselben gewährt.

3) Alle Gymnasien, welche nicht öffentliche sind, sind Privatgymnasien. Die Schüler derselben haben, um staatsgiltige Zeugnisse namentlich Maturitätszeugnisse zu erwerben, den Prüfungen an einem öffentlichen Gymnasium sich zu unterziehen.

§. 9. 1. Diejenigen Gymnasien, welche ausschliesslich oder zum grössern Theile aus den öffentlichen Fonds des Staates erhalten werden, sind Staatsgymnasien.

2) Die Gymnasien, welche nicht Staatsgymnasien sind, werden mit oder ohne Unterstützung des Staates durch die Corporationen, Gesellschaften oder Individuen erhalten, deren Anstalten sie sind. Die Erhalter solcher Anstalten sind berechtigt, ein Schulgeld zu fordern und zur Erhaltung der Lehranstalt zu verwenden (§. 57. 2.)

§. 10. Neben den Staatsgymnasien können auch bischöfliche Gymnasien, ferner Gymnasien geistlicher Corporationen, weltlicher Gemeinden, anderer Gesellschaften oder auch einzelner Personen, wie bisher, fortbestehen oder neu errichtet werden.

§. 11. 1) Die Leitung der Staatsgymnasien liegt ganz und in jeder Beziehung in der Hand der Staatsbehörden.

2) Auf die Leitung der Gymnasien, welche nicht Staatsgymnasien sind, steht den Bischöfen, Corporationen, Gesellschaften oder Individuen, deren Anstalten sie sind, derjenige Einfluss zu, welchen sie durch die Bestellung und Entlassung der Lehrer unter den §. 103 angeführten Beschränkungen und überhaupt mit Beachtung des §. 2 aufgestellten Grundsatzes üben.

§. 13. Ein öffentliches Gymnasium, welches nicht Staatsgymnasium ist, hat nur dann Anspruch auf eine Unterstützung von Seite des Staates, wenn die Nothwendigkeit des ungeschmäleren Fortbestandes desselben nachgewiesen ist, und wenn das mit dem für Staatsgymnasien festgesetzten Schulgelde gleich hoch gestellte Schulgeld in Verbindung mit den übrigen Mitteln desselben nicht ausreicht, um die Kosten zu bestreiten.

§. 14. 1) Wenn die jährliche Unterstützung, welche der Staat einem solchen Gymnasium gewährt, den Gehalt eines oder mehrerer Lehrer desselben erreicht, so wird der Staat die von ihm dotirten Lehrer auch anstellen, und diese sind dann abgesehen von ihrer sonstigen Unterordnung unter die unmittelbare Leitung des Gymnasiums, den Lehrern am Staatsgymnasium gleich zu halten.

2) Der Staat wird in solchen Fällen, wenn er es für erspriesslich hält, besonders die Besetzung des Directors in Anspruch nehmen.

3) Das Recht, die von ihm dotirten Lehrer zu bestellen, erlangt auch eine Corporation oder Einzelperson, wenn sie einem schon bestehenden Gymnasium, welches einer Unterstützung be-

darf, diese in einem Masse zuwendet, welches dem Gehalte eines oder mehrerer Lehrer gleichkommt.

§. 16. Wenn die Corporation, Gesellschaft oder Einzelperson, deren Gymnasium an den Staat übergegangen, gleichwohl noch ferner einen oder mehrere Lehrer bezahlt, so hat sie das Recht, im Falle der Erledigung eines von einem dieser Lehrer besetzten Postens den Vorschlag zur Wiederbesetzung desselben zu machen. Der Staat wird von diesem Vorschlage ohne wichtige Gründe nicht abweichen.

Nici ne simțimiu in stare, nici este chiamarea n3stra a traduce acesti cativa SS-i in romanesce, eara preste vreo traductiune ofici3sa nu amu datu nicairi. Aceia insa caroru le pasa din totu sufletulu c3 se se lumineze odata asupra dreptului comuneloru n3stre la sc3lele romanesce d'in Brasiovu, alu caroru numai edificiulu le-a costatu preste 76 mii fiorini m. c. versati din pungile proprie, usioru isi voru gasi intre domnii profesori de aceia, carii nu'si voru pregeta a le face cate-o traductiune autentica, precum si a le da espicatiuni mai departe din regulamentulu organicu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

